Farid ad-Din Attār

De samenspraak van de vogels

Een klassieker over de zoektocht naar wie we werkelijk zijn

Deze uitgave is een bewerking van een in het Engels verzorgde uitgave van de *Mantiq-ut-Tayr* door R.P. Masani.
Oorspronkelijke titel: *The Conference of the Birds*
© 2026 vernieuwde uitgave Uitgeverij Samsara
© Illustraties omslag en binnenwerk:
Iris van der Veen

Redactie: Annemarie Boers
Omslagontwerp: Nine van Vuren
Vormgeving binnenwerk: Erik Thé, erikthedesign.com

ISBN: 9789493394889
NUR: 370/739

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande en schriftelijke toestemming van uitgeverij Samsara.

www.samsarabooks.com

Inhoud

Inleiding 9

DEEL I: Het parlement van de vogels 13
De prinses en de derwisj 24
Het lot van de vrek 29
Een knappe koning 34
De geschiedenis van Sjeik Sanaan 39

DEEL II: Op weg naar de stad van God 47
Sultan Mahmud en de weesjongen 51
De ervaring van een grafdelver 55
De droom van een heilige 59
Het paleis van een koning 62
De liefde van een vader 65
Sjeik Ahmed Guri en Sultan Sanjar 69
Een betrouwbare ongelovige en een onbetrouwbare gelovige 71
De magische beker van Jozef 74
Sultan Mahmud en Ayaz 77

DEEL III: Door de zeven valleien 79
De vallei van het zoeken 80
Majnuns zoeken naar Layla 83
Mahmud en de voddenraper 86
De vallei van de liefde 89
Een verliefde edelman 94
Majnun's list 97
De vallei van de kennis 101
De man van steen 103
De man die zijn geliefde slapend aantrof 106
Een verliefde schildwacht 108
De vallei van onthechting 111
De sterrenkundige 114
De vlieg en de bijenkorf 116
De vallei van de eenheid 120
De raad van een vrouw aan een sjeik 123
De vallei van de verwondering 128
De smart van een moeder 130
De verloren sleutel 133
De vallei van verlies 137
De druppel en de oceaan 139
De raad van Nasir-ud-Din Tusi 141
De vlinders en de kaars 146

DEEL IV: De ontvangst aan het koninklijk hof 151

De samenspraak van de vogels

Inleiding

In het jaar 1119 werd in Kadan, een klein plaatsje nabij Nishapur in Perzië, een van de grootste Perzische dichters en mystici geboren: Farid ad-Din Attār. Hij zou uitgroeien tot een van de belangrijkste stemmen binnen het soefisme, de mystieke stroming binnen de islam. Volgens de overlevering werd hij 114 jaar oud en stierf hij in 1233.

Attār maakte deel uit van een rijke traditie van Perzische soefidichters die eeuwenlang spirituele poëzie en filosofie voortbrachten. Tot deze bijzondere periode behoren ook namen als Rumi, Omar Khayyam, Saadi, Hafiz en Jami. Hun werk heeft niet alleen het Oosten beïnvloed, maar vond later ook zijn weg naar het Westen.

De vader van Attār was apotheker en kruidenhandelaar. Ook Attār oefende dit beroep aanvankelijk uit. Een bekende legende vertelt hoe zijn leven een drastische wending kreeg. Op een

dag verscheen een derwisj — een rondtrekkende mysticus — voor zijn winkel. De man keek naar de rijkdom en overvloed om zich heen en begon te huilen. Attār dacht dat hij medelijden wilde opwekken en vroeg hem verder te gaan.

De derwisj antwoordde:

"Voor mij is het gemakkelijk deze wereld te verlaten; ik bezit nauwelijks iets. Maar hoe zul jij ooit afscheid kunnen nemen van al deze bezittingen wanneer de dood komt?"

Die woorden troffen Attār diep. Kort daarna liet hij zijn handelszaak achter zich, wijdde zich aan het spirituele leven en werd leerling van een beroemde soefimeester.

Door jaren van studie, meditatie en reizen groeide Attār uit tot een gerespecteerd denker en schrijver. Hij bezocht onder meer Syrië, Egypte, India, Turkestan en de heilige plaatsen van Arabië. Zijn kennis van het soefisme werd beroemd in de hele regio.

Attār schreef een indrukwekkend aantal werken, waaronder naar schatting meer dan 120.000 verzen. Zijn bekendste boeken zijn onder andere *Het Boek der Geheimen*, *Het Boek Gods* en vooral *De samenspreking van de vogels*

(*Mantiq-ut-Tayr*), het meesterwerk dat je nu voor je hebt.

Ook het verhaal van zijn dood is legendarisch. Toen de Mongolen onder leiding van Genghis Khan Perzië binnenvielen, werd de hoogbejaarde Attār gevangengenomen. Een soldaat wilde hem doden, maar een andere bood een aanzienlijk bedrag om hem vrij te kopen.

Attār zou toen gezegd hebben:

"Neem dat bod niet aan. Je kunt meer voor mij krijgen."

Later bood iemand slechts een zak veevoer voor hem. Toen zei Attār:

"Dat is mijn werkelijke waarde. Verkoop me maar."

De soldaat werd zo woedend dat hij hem ter plekke doodde. Volgens de overlevering stierf Attār daarmee als martelaar.

Zijn invloed bleef echter voortleven. De beroemde mysticus Rumi zei later:

"Attār was de ziel, Sanaï waren de twee ogen, en ik kwam pas daarna."

DEEL I

Het parlement van de vogels

Lang geleden kwamen alle vogels van de wereld bijeen voor een grote vergadering. Ze kwamen uit alle windstreken en hadden één gemeenschappelijke zorg: ze leefden zonder koning.
Vanaf het begin van de schepping had ieder volk een leider gehad die richting gaf, bescherming bood en orde schiep. Alleen de vogels moesten het zonder zo'n gids stellen. Ze waren als een leger zonder bevelhebber, reizigers zonder kompas.
Tijdens de bijeenkomst spraken vele vogels hun bezorgdheid uit. Sommigen klaagden over hun kwetsbaarheid, anderen over de onzekerheid van hun bestaan. Hoe konden zij de gevaren van het leven trotseren zonder iemand die hen voorging?
Na lang overleg waren alle vogels het over één ding eens: zij hadden een koning nodig.
Op dat moment trad de hop naar voren.
Onder de vogels genoot hij groot aanzien.
Volgens oude verhalen was hij ooit de boodschapper geweest van koning Salomo. Zijn kuif leek op een kroon en zijn houding straalde wijsheid uit.
Hij keek de verzamelde vogels aan en sprak:
"Vrienden, jullie vergissen je als jullie denken dat wij geen koning hebben. Er is wel degelijk een heerser over alle vogels. Zijn naam is Simoergh."